

3. munkacsoport

Vidéki táj, térség és természeti környezet

Munkacsoport-vezető: Németh Tamás akadémikus

Az összegzést összeállította: Csete László, Láng István, Németh Tamás

1. Bármilyen vidékfejlesztés, illetve vidékpolitika csak a vidéki táj, természeti környezet, térség *komplex és dinamikus szemléletében, valamint kezelésében kecsegtet eredménnyel.* Ezért elsődleges a vidéki táj, térség és természeti környezet értelmezése.

2. *Mi a vidék?*

A táj elsősorban időben és térben a föld felszínének többé-kevésbé azonos területi egysége, amely a társadalom és a természeti környezet kölcsönhatásaként jön létre (szerkezete, felszíni viszonyok, vízrajz, növényzet, állatvilág stb.). A táj lehatárolható és általában nem esik egybe az igazgatási határokkal.

Vidéki az, ami nem város, az ország területének mintegy 80%-a, ahol a lakosság több mint egyharmada él. A vidéki táj szerves része a vidéki település.

A vidék az AGENDA 2000-ben (1999) az, ahol alacsony a népsűrűség (100 fő/km² alatti), folyamatos az elvándorlás és a foglalkoztatásban a mező- és erdőgazdaság, halászat szerepe az EU átlagának kétszerese.

A vidéki táj területi tagolódása: (1) mezőgazdaságilag hasznosított terület, (2) erdő + nádas + halastó, (3) művelésből kivett terület, (4) természetvédelmi és (5) egyéb terület. A vidék funkciói jórészt ebből eredeztethetők.

3. *Kinek (kiknek) szólunk?* Elsősorban a *döntéshozóknak, politikusoknak*, mert ezek körében szükséges elősegíteni a tisztánlátást. Az árnyalt fogalmazással azonban az új iránt érdeklődő vezető agrár- és más *szakembereket, vállalkozókat, települések és civil szervezeti vezetőket* is igyekszünk megszólítani, iránytűt adva kezükbe, élesztve ezzel a helyi kezdeményezéseket.

4. *Mi a vidékpolitika célja?* A vidékpolitika célja az élhető vidéki táj megteremtése és fenntartása, az elvándorlás mérséklése, a táj speciális arculatának, termelőképességének és szolgáltatásainak megőrzése érdekében.

A vidéki népesség megtartásában a fenntartható, az élhető település nyújthat megoldást. Az a település élhető, fenntartható, amelyik folyamatosan likvid, határában fenntartható agrártevékenység folyik, ehhez kapcsolódó feldolgozó- és kereskedelmi rendszerrel, a jövedelmi körülmények kielégítik a lakosság szociális, oktatási, kulturális, művelődési igényeit, s élnek az elektronika nyújtotta lehetőségekkel.

5. A vidékpolitikában *a jogszabályi háttér* is újszerű megközelítést igényel: nem választási ciklusokhoz igazodik, hanem *hosszabb távú célokat, prioritásokat, feltételeket* irányoz elő, amit 2007–2013 évekre intézkedésekkel, támogatásokkal, jogszabályokkal konkretizálnak.

6. *A klímaváltozás vidéket érintő hatásai.* A vidéki tájat és természeti környezetet érzékenyen érintik a közelmúlt *időjárási eseményei is*, de *a klímaváltozás várható hatásaira* ez még fokozottabban áll. A Föld jeleket (árvizek, aszályok sorozata, fagyok, hófűvés, helyi özönvizek, sárlavinák, viharok, óriási jégesők, tornádók stb.) küld a zajló klímaváltozásról, s ezek egyértelművé teszik, hogy foglalkozni kell az eddigi kárjelenségekkel, a valószínűsíthető sokmilliárdos károk megelőzésével és az alkalmazkodási stratégiák kidolgozásával.

7. *„Hiányok” szorításában vergődik a vidék! Ez rendkívül hátráltatja a fenntartható irányú elmozdulását.* Ilyenek például (1) a bizalom hiánya; (2) az információk hiánya (főleg a pénzhez jutásról); (3) együttműködési készség hiánya; (4) az érdekérvényesítő képesség hiánya; (5) a korszerű ismeretek és EU-ismeretek hiánya; (6) az általános tőkehiány; (7) a tőkeszerzés hiánya; (8) az öntevékenység, önszegély és kezdeményezések hiánya és (9) a civil szerveződések hiánya.

8. *Szükség van a vidék tevékenységi szerkezetének átalakítására.* Ebben minden olyan termelő-, szolgáltató tevékenység számításba jöhet, amely nem károsítja *a talajokat*, a felszíni és a felszín alatti *vizeket*, nem szennyezi a *levegőt* és védi a *biodiverzitást*, *a táj esztétikai értékeit*. Ebben változatlanul fontos – a kistérségek mintegy kétharmadában, a jó és közepes termőhelyeken – *a versenyképes mezőgazdasági termelés és feldolgozás*, belföldi célokra (tartalékolásra) és exportra.

9. *A vidék környezetfenntartó tevékenységi feladatkörének létrehozása.* Ennek fedezetét az önkormányzatok költségvetésében célszerű előirányozni. A tevékenység egy része közmunka keretében is elvégezhető, de számításba vehető a „lokálpatrióták” önkéntes tevékenysége is. Ez utóbbi jó működését az önkormányzat által vásárolt fűnyírók, permetezők és más eszközök „kikölcsönzése” segítheti.

10. *A megújuló energia előállítás felkarolása.* A helyi energiaellátási költségek csökkentése, a tájgazdálkodás különleges és sokoldalú szerepének kamatoztatása, sürgeti a

megújuló energia előállítási tevékenység gyors ütemű kibontakoztatását a helyi gazdasági, megélhetési, klímavédelmi, természet- és környezetvédelmi előnyei érdekében.

11. *Erdőtelepítés, -felújítás, zöldfelületek növelése.* Sokoldalú hatása és gazdasági előnyei miatt az erdőtelepítés, -felújítás, általában a zöldfelületek növelése a fenntartható tájgazdálkodás egyik fontos irányzata. Az általános tőkehiány és az EU-források elnyerése, valamint a mezőgazdasági tevékenységet megszüntetők miatt a magánerdők telepítési, gazdálkodási teendői kiemelt figyelmet érdemelnek a fenntartható tájgazdálkodásban.

12. A kezdeményezésekben elsődleges a helyi tekintélyek megnyerése, az alulról építkezés, a különféle együttműködések megszervezése, és az EU-források elnyerésére irányuló erőfeszítések.